

ԽՐԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ

Հ Ի Ն Ե Ւ Ն Ո Ր Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք

* Բանաստեղծին մէկն ըսած է թէ «Մարգիկ իրենց պակասութիւնները տեսնելու համար կոյր են, բայց ուրիշներուն ամենափոքր պակասութիւններն ալ կտեսնեն, եւ միայն իրենց ընկերաց վրայ ծիծաղելու բաներ կգտնեն»: Ատենով թագաւորին մէկը իւր բոլոր պալատականներուն փառաւոր հացկերոյթ մը կընէր, եւ սեղանը դրուած էր մեծ պատշգամի մը մէջ որ պարտէզին վրայ կընայէր: Կերակրոյն մէջտեղուանքը խաթուններէն մէկը մամուկ մը կտեսնէ, մէկէն ի մէկ սարսափած, ճըւալը՝ սեղանէն վեր ցատքելը՝ պարտէզ վազելն ու խոտին վրայ ընկնիլը մէկ կընէ: Վար ընկած ատենը կիմանայ որ մէկ ուրիշն ալ իւր քովն ընկաւ. տեսնէ որ թագաւորին առաջին խորհրդականն է. իսկոյն կըսէ անոր թէ «Թողութիւն կընես, պարոն, կարծեմ թէ վախցուցի զքեզ: Ի՞նչ կըսես, խաթուն, միթէ չվախնալով բան էր... բայց ըսէ խնդրեմ, շատ խոշոր էր թէ ոչ: — Ահագին բան: — Ինծի մօտ թռաւ: — Ո՞վ է թռչողը: — Մամուկը: — Ի՞նչ կըսես, կանչեց խորհրդականը. մամուկ. ուրեմն ձեր այսչափ շփոթութիւն հանելը մամուկի համար էր. ամօթ չէ խաթուն, ես կարծէի թէ չղջիկ (կեանք գուշու) էր տեսածդ»:

* Մարդուն մէկը արտօրալով քալած ժամանակը՝ սաստիկ կզարնուի գիմացէն եկող մարդու մը: — Անբան անասուն, կկանչէ գիմացինը բարկութեամբ: Միւսը պատասխան կուտայ թէ «ես անասուն չեմ, պարոն, հաղա անասուններու բժիշկ եմ. եթէ հրամանոցդ մէկ տեղը վնասուեցաւ, ձրի կըթշկեմ զձեզ»:

— Ուրիշի ծանր խօսք ըսողը պիտի գիտնայ որ շատ անգամ իւր ձայնին արձագանգը կըսէ:

* Երիտասարդին մէկը կպատմէր թէ իւր ընկերներէն մէկուն ձիւթի պէս սեւ մազերը մէկ ըսպէի մէջ ձիւնի պէս ճերմակեր են՝ սաստիկ արտօնութեան պատճառաւ, եւ ինքը 24 տարեկան էր կըսէ: Լսողներէն մէկը պատասխան կուտայ թէ «ես աւելի ալ զարմանալին ըսեմ. իմ եղբայրս սովորութիւն ունէր սեւ կեղծամ (փառիֆ, փեռուֆ) գնելու գլուխը. սա յանկարծ իւր կնոջ մեռնիլը լսելով՝ նոյն գիշերը մազերը ձիւնի պէս ճերմակեցան»:

— Ստախօսին սուտը երեսին զարնելու համար այսպէս երբեմն կարելի է եղեր աւելի ալ անճոռնի սուտ ըսել:

* Մարդուն մէկը գինեմոլ ծառայ մը ունի եղեր. օր մը դարձեալ գինով գտնելով զինքը՝ կըսէ թէ «նայէ, Թորոս, ջրին ամանը՝ ջրին ճամբան կկտորի: — Իրաւունք ունիս, աղա, կըսէ ծառան. ես ալ ահա անոր համար ջրին ճամբան չեմ քալեր, գինետան ճամբան կըռնեմ»:

— Մասնաւոր զգուշութիւն ունեցիր խօսելու ատեն, երբ գիմացինդ կամ տղայ է, կամ յիմար, կամ գինով եւ կամ միամիտ:

* Անգամ մը նափուէոն քանի մը իրեն հաւատարիմ եւ ընտանի մարդոց հետ Հոմերոսի Ոգիսականին մէջ յիշուած գիւցա-

զանց վրայ կխօսի եղեր. ուրիշ խօսքերուն մէջ այս խորհրդածութիւնս ալ կընէ. «Հոմերոսի գիւցազունքը յիրաւի մէկմէկ հսկաներ են. իսկ մեք ուրիշ տեսակ մարդիկ եմք. ուր կմնայինք մեք ամէնքս ալ՝ եթէ այն ցանկալի ժամանակները ապրէինք, երբ միւր ուրիշներէն աւելի հաստաբազուկ էր՝ նա կլինէր թագաւոր. միայն թէ աչքերնիս պիտի առնէինք որ սա նաւարէզը (որ իւր սենակապեան էր) այն ժամանակը մեր թագաւորը պիտի լինէր. ձար չկայ, քաղականութիւնը ամէն բանի մէջ աւելի մարդուս հոգւոյն օգուտը կնայի քան թէ մարմնոյն» :

* Հնդկաց առակախօսները կպատմեն թէ Հնդկաստանի մէջ երկիր մը կայ՝ որոյ բնակիչներուն ամէնքն ալ կուզ (խաւսուռ) են. Անգամ մը այն երկիրը օտարական մը կերթայ, վայելչագեղ երիտասարդ: Իսկոյն ժողովուրդը անոր չորս կողմը կծողլուի. կնային վրան ու կուշտ կուշտ կծիծաղին. քիչ տեսնէն ծիծաղը եւ ծաղրածութիւնը այնքան կսաստկանայ որ ծայրը կռուոյ եւ ծեծկուռնքի երթալու կլինի: Բնակիչներէն մէկը, որ կերեւի թէ կուզ չեղած մարդիկ ալ տեսած է եղեր, կգառնայ կըսէ քովիններուն. «Եղբարք, թողէք այդ ցուցանքը երթայ բանը. ինչ ընէ խեղճը՝ թէ որ Աստուած զինքըն ալ մեզի պէս գեղեցիկ չէ ստեղծած, աւելի լաւ չէ որ երթամք կռատունը, եւ փառք տամք կռուքերուն որ մեք իբրեւ նոցա սիրելի որդիք՝ արժանի եղեր եմք այսպէս գեղեցիկ ստեղծուելու»:

— Գեղեցիկ մխիթարանք չնաշխարհիկ առաքինեաց, որոց յանցանք այս կհամարուի ի կողմանէ անզգամաց որ «Աննման են այլոց կեանք նորա, եւ այլազգի շաւիղք նորա» (Իմաստ, Բ. 15):

* Մառային մէկը մութ գիշերով եւ անձրեւոտ օդով տուն կտանի եղեր իրեն տիկինը: Զննապարհին գանգատ կընէ խաթունը թէ «Այս ինչպէս մութ է. անդադար ցելսի մէջ կկոխեմ: — Բան չկայ խաթուն, կըսէ ծառան: Համարձակ առաջ քալէ, ես կօշիկ հագած եմ»:

— Ուրիշներուն կարօտութիւնը իրենց անկարօտութենէն չափող մարդկանց ճիշդ օրինակ:

* Վարժապետին մէկը աշակերտաց առջեւ կկարգայ եղեր Թիւռէն զօրապետին դամբանականը՝ որ Ֆլէշիէ ճարտասան եւ պիտակոպոսին շարագրածն է: Աշակերտներէն մէկը կհարցընէ ընկերօջը թէ «Դուն երբ պիտի շարադրես այսպիսի ճառ: — Երբ որ դուն Թիւռէն լինիս» կըսէ ընկերը:

— Մաղրածուն ծաղրածութեամբ կպատժուի եւ կխայտառակուի:

* Լոնտոնի մէջ գողի մը համար անգամ մը վճիռ տրուեր է որ ականջները կտրեն: Կառնուն կտանին զինքը պատուհասին տեղը, եւ դահճին ձեռքը կուտան: Երբոր յանցաւորին գլուխը կբանան, տեսնեն որ ականջ չունի. «Այս ինչ է, կկանչէ դահճը. դուն արդէն ականջ չունիս եղեր. ինչո՞ւ եկար»: Գողը պաղ պաղ պատասխան կուտայ թէ «Ես ինչ ընեմ. մարդուս ականջները ամէն ամիս չեն բուսնիր»:

— Պատիժը յանցանքին եւ վարձատրութիւնը առաքինութեան ոչ միայն մեծութեանը, այլ եւ ուրիշ պարագաներուն համեմատ պիտի լինի:

